

Koľko stoja reformy?

Niekdajšiemu vodcovi Sovietskeho zväzu Nikitovi Chruščovovi stačila letmá návšteva Ameriky, aby sa zhladol v jej kukurici. A reforma bola na svete: kukuricu treba pestovať od Ukrajiny po Sibír, bez ohľadu na čokoľvek. Permanentný reformný ošiaľ neobchádza ani naše vysoké školstvo.

Revolučné zmeny priniesli, vďaka veľkorysej autonómii vysokoškolského zákona z roku 1990, zopár rokov relatívneho pokoja. V poslednom čase sme však opäť nabrali tempo.

.kredity ako príklad

Predzvestou bolo plošné, viac-menej povinné zavedenie kreditového systému. Má prízračivé myšlienky: dáva študentom možnosť samostatne si tvoriť študijný plán a umožňuje im väčšiu mobilitu. Rýchlo sa však ukázali ohraničenia, ktoré sa dali predpokladať. Jeho plné rozvinutie zastalo na dedičstve komunizmu – priestorovej a organizačnej roztrieštenosti, ktorú si fakulty a katedry žiarlivo strážia. Ako si študent môže zvoliť predmet z ponuky inej fakulty, ak sa vyučuje na druhom konci mesta a on stratí dve hodiny cestovaním? A načo to má robiť, ak sa ten istý predmet vyučuje paralelne na rozličných fakultách, ak nie katedrách?

Predovšetkým sa však ukázalo, že proti zotrvačnej sile masy vysokoškolských pedagógov je akýkoľvek pokus direktívne im vnútiť kreditový systém márný: dnes síce známujeme stupňami A až Fx namiesto 1 až 4, ale vďaka komplikovanému systému sa spôsob štúdia nijako osobitne nezmenil – možno aj našťastie. Viete si predstaviť, že by si medik nevybral spomedzi voliteľných predmetov anatómiu či strojár mechaniku?

Na prípade kreditového systému možno demonštrovať niekoľko rysov, ktoré sa opakujú pri každom reformnom záchvate. Reformy nevychádzajú zdola, z toho, že by vysokoškolskí pedagógovia, študenti či nebudaj verejnoscí pocítovali potrebu zmeny. Namiesto podrobnej analýzy reálnosti uskuotočnenia reformy a argumentov pre a proti je tu nejaký odkaz na „autoritu“ – či je to sovietske školstvo, entý zjazd strany alebo Bolonská deklarácia. Nikdy sa neskúma, či sa ciele nedajú zabezpečiť lacnejšie a jednoduchšie než za cenu masívnej a administratívne náročnej reformy. Nikdy sa ne-

dajú na misky váh straty z toho, že sa učiteľia namiesto vyučovania a bádania venujú písaniu projektov a administratíve, nikdy sa po čase neurobí analýza, čo reforma skutočne priniesla. A predovšetkým, nikdy sa nepočíta so zotrvačnosťou akademickej obce, ktorá si zdanlivo radikálnu reformu prispôsobí tak, aby sa vlastne nič podstatného nezmenilo (čím, mimochodom, nie až tak zriedkavo zredukuje škody, ktoré by dôsledné uplatnenie nepremysleného zásahu prinieslo).

.zrušiť? Nemožné.

Naozajstné tsunami však prišlo až s novým zákonom z roku 2003: povinné zavedenie bakalárskeho stupňa, nová definícia študijných programov a ich plošná akreditácia. Nie že by neboli odbory, kde je bakalársky stupeň odôvodnený. Je však nemálo odborov, ktoré sú prirodzene magisterské, kde vzhľadom na charakter štúdia a tradície nemá bakalársky stupeň opodstatnenie. V dôsledku toho prevažná väčšina bakalárov pokračuje v magisterskom štúdiu na tej istej škole.

Rozčlenenie takého vzdelania na dva stupne je spojené s nemalými nákladmi. Ten istý štáb pedagógov, ktorý vzhľadom na únik schopných ľudí do iných sfér už dnes zabezpečuje štúdium s odretými ušami, musí navyše vymýšľať a viesť bakalárske práce, zabezpečovať obhajoby a skúšky, väčšinu tých istých študentov opäť nanovo prijímať na magisterské štúdium... A teda opäť bude menej učiť, vzdelávať sa a bádať.

Amerika, podľa ktorej sa bakalársky stupeň v Európe zavádza, nepozná na bakalárskom stupni ani záverečné skúšky, ani záverečné práce. Je celý rad vysokoškolských odborníkov, ktorí na amerických školách učili a vedia to. Dali si tvorcovia zákona námahu opýtať sa ich?

Bakalárskymi programami sa iba zväčšil počet študijných programov, ktorých sú tisíce. A tie má akreditačná komisia posúdiť za dva roky. Na prstoch si možno spočítať, že jednému programu môže venovať iba niekoľko minút. Príprava projektov pre akreditačnú komisiu si vyžiadala obrovskú záťaž pre vysoko kvalifikovaných učiteľov vysokých škôl – veď vypracovanie jedného projektu vyžadovalo niekoľko dní práce.

Načo to všetko, keď dobrá polovica škôl nemá ani personálne, ani materiálne podmienky pre zabezpečenie štúdia na prijateľnej medzinárodnej úrovni? Programy takých škôl by vlastne nemali byť akreditované. Dobré však vieme, že také niečo sa nemôže stať, pretože komisia sa nepresadí proti „politckej vôli“ regionálnych, cirkevných či etnických bossov, ktorí si svoju školu nedajú vziať. Veľavravné je čerstvé menovanie troch (!) vysokoškolských profesorov z odboru „technológia vzdelávania“. Kto vie vysvetliť, čo to je?

Autor je profesor na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky UK v Bratislave